

Epilog till "Det smakar kofta" skriven i maj 2018

En berättelse om en studiecirkel som blev till flera studiecirklar som blev en utställning på Gotland som vandrade vidare på fastlandet.

Här är vår historia.

Hösten 1979 samlades ett antal personer på Vänsterpartiets bokcafé på Sankt Hansgatan i Visby för att diskutera det aktuella begreppet Alternativ produktion.

Folkomröstningen om kärnkraft hade ägt rum.

Tekoindustrin svajade. Algots sömmerskor behövde stöd.

Sven Lindqvists bok "Gräv där du står" hade kommit ut året innan. Vi var en grupp med olika intressen som diskuterade, det handlade mycket om händelserna inom Tekoindustrin och om att tillverka och bygga vindkraftverk.

Vi pratade om råvaror, flera av oss hade en textil bakgrund, och vi kom att fokusera på ullen på Gotland. Den grå ullen som hade lågt ekonomiskt värde och många fårägare såg den som ett problem.

Samtidigt gick Överstyrelsen för ekonomiskt försvar i Sverige ut med att förbrukningen av textila fibrer skulle komma att fördubblas inom 20 år. Syntetfibertillverkningen som är baserad på råolja måste minska.

Vårt alternativ blev att studera fiberproduktion i världen och på Gotland.

På så sätt kom vi att rikta vårt intresse och nyfikenhet mot ullproduktion.

Vi blev en studiecirkel hos ABF och som kursbok använde vi "Alternativ produktion" av Cooley, Friberg och Sjöberg.

Genom ABF och Gösta Holmström uppmuntrades vi att avverka den ena studiecirkeln efter den andra i ca 2 år.

Namnet blev Ullgruppen på Gotland och vi träffades regelbundet.

Vi började med att skicka ut en enkät till ett antal fårbönder för att ta reda på synen på råvaran ull. Tyvärr har vi inget exemplar av enkäten kvar. Men svarsfrekvensen var hög och vi kunde påbörja en dialog med fårbönderna med målet att ull som produceras på Gotland också skulle föädlas på ön och bli en tillväxtfaktor. Vi jobbade med en textil resurs med utvecklingspotential.

Så småningem blev vi en grupp om sju personer som regelbundet arbetade med studiecirkeln:

Jane Odell, Bitte Jälminger (Fossbo), Rose Gauermann (Dietz), Ulla Dahlquist (Ragnarsson), Birgitta Bergstén, Eva Anna Hertov och Dan Svanberg.

Några andra fårägare, hantverkare och fotografer kom och gick.

Böcker och tidningar studerades och köptes, olika föreläsare kom och berättade, vi gjorde intervjuer och studiebesök.

Sture Vastesson en vänlig ullupphandlare från Stånga berättade om Strömma spinneri . Han var också uppköpare av allehanda ull som exporterades till England för att bli heltäckningsmattor och filtar

Kristina Torsson höll på att skriva "Kläder och mode" för Konsumentverket. Vi lärde oss mycket jordens resurser av textila fibrer och om vilka fibrer som textilproduktionen, lokalt och globalt, kunde ökas med med minsta möjliga miljöpåverkan, .

En studieresa gick till Hunnebostrand där Alan och Anna Karin Waller hade startat Sotenäs Spinndrift ett litet spinneri i Bohuslän som lönsamt. Där fick vi vara med i arbetet och Alan blev vår ullguru och vän. Han hade köpt maskiner och byggt om dem för spinning av mindre kvantiteter. Alan har i alla år återvänt till Gotland i ullsammanhang. Sotenäs Spinndrift lades senare ner och maskinerna kom då att hamna på Gotland hos Marina Melander i Hablingbo. De finns nu i Fardhem.

Kjell Wikström, konsulent på Gotlands hemslöjd, berättade om äldre tiders hantverkare av ullredskap.

Bungemuseet och Fornsalen besöktes.

Idéhistoriker Roger Qvarsell skrev om begreppet spinna i språket.

Nordiska museet hade frågelistor om ullhantering som vi studerade.

Göran Ragnarsson tillverkade nya redskap för ullhantering.

Vi träffade Inger och Ingrid Gottfridsson som samma arbetade med boken "Gotländska stickmönster" med inspiration från Hermanna Stengård som 1925 givet ut "Gotländs Sticksöm".

Håkan Elmquist lärde oss om ullens djurfiender.

Krampmacken, vikingaskeppet från Gotland som skulle segla till Svarta havet hade segel som Rose Gauermann (Dietz) hade vävt. Varpen var hampa odlad på Gotland och inslaget handspunnet ullgarn från Gutefåret färgat med krapprot.

Ullgruppen tog kontakt med olika kooperativ i Tyskland och Frankrike för att studera hur man arbetade och ägde tillsammans.

Vi köpte också garn från, Effekta Woolspinnerel, ett tyskt spinneri.

Vi intervjuade företaget Robygge som tillverkade ullunderkläder.

Vi köpte in ull och fick därmed fårägare engagerade, och skickade till olika mindre spinnerier för att få garn spunnet.

Under arbetet med utställningen köpte arkitekt Ingemar Hertov före detta mejeriet i Vamlingbo samt spinnerimaskiner från Kinna. Allt för att starta ett spinneri. Detta blev till slut en sorglig historia med banken som sa ja och utvecklingsfonden som först sa ja och sedan nej till lån. Det hela slutade med konkurs.

Maskinerna fick senare ett nytt liv på Ihre Gård, de köptes av Sune Arturin och Christina Hammarström. Sune har berättat att han fick idén om att driva ett spinneri när han såg vår utställning i Hemse.

För att få ett ekonomiskt stöd sökte och fick vi kulturpangar av Gotland kommun.

Gösta Holmström blev en stor påhjälp av projektet och på ABF fick vi använda deras nya koplator och arvodet från studiecirkelarna gick till böcker frimärken, ull...

Efter några studiecirklar kom vi på att målet för studierna skulle vara en utställning på Gotland. Vi skulle få låna, utan kostnad, en lokal i Häggska Huset på Folkhögskolan i Hemse. Vi skulle främst rikta oss till fårägarna och ullproducenterna på ön. Men vi ville också skapa lust hos allmänheten att färga, spinna, sticka och väva.

Fårägarna skulle kunna få betalt för sin råvara om de tänkte på hur djuren fodrades så att det inte blev skräpull och om de klippte sina djur två gånger om året och sorterade ullen.

Namnet på utställningen blev "Det smakar kofta" och vi illustrerade detta med stickade, vävda och filtade produkter som vi framställde.

Två år höll vi på och så blev det en utställning i Häggska huset på Folkhögskolan i Hemse. Sedan följde en kort visning av valda delar i Vamlingbo där Ingmar Hertow planerade att göra ett spinneri. Utställningen togs sedan till Fornsalen i Visby.

Vi hade under arbetets gång fått kontakt med Riksutställningar som uppmuntrade idén om att göra en vandringsutställning. Utställningen var inte gjord för att vandra vidare men med stöd från Pär Stolpe på Riksutställningar förpackades och distribuerades utställningen på fastlandet till följande ställen:

Hemse Häggska Huset 4/7 - 17/7 1981

Vamlingbo delar av utställningen visas i ett garage på gamla mejeriet

Visby och Fornsalen 17/10 - 8/11 1981

Nyköping Södermanlands museum 5/12 1981 - 2/2 1982

Stockholm Kulturhuset 5/3 - 12/4 1982

Umeå Västerbottens Museum 11/7 - 8/8 1982

Västerås Västmanlands län Museum 4/9 - 17/10 1982

Norrköping Stadsmuseum 30/10 1992 - 9/1 1983

Katrineholm Konsthuset 27/1 - 6/3 1983

Borås Tekomuseet 13/3 - 10/4 1893

Vi turades om att resa runt och hänga utställningen och fick ersättning för resa och ett arvode. Så här många år efter utställningen har vi förstått att det hade känts nytt och roligt för besökarna som fick prova på att arbeta praktiskt med ull i själva utställningen. Man kunde karda, spinna och sticka. Många skolklasser och studiecirklar besökte "Det smakar kofta".

Några händelser årtiondet efter utställningen.

Intresset för fårraser, ull, garn och textila tekniker och produkter har ökat.

Fårägarna fick mer betalt för ullen. Fåren klipps två gånger om året och ullen sorteras så det blev garn för olika kvaliteer.

Det blev en ekonomisk framgång för en del fårägare.

Det blev ett ökat intresse för den grå uller från pälsfår.

Kunskapen om ull ökade, kurser i spånad och tovning pågick.

Marik Vos flyttar som pensionär till Sudret och drev projekt tillsammans med kvinnor. Det handlade om att ha betande djur för att hålla markerna öppna. Det blev handspunna garner och stickade tröjor. Företaget Yilet skickar ull till Danmark för att få det spunnet. Agneta Werkelin samarbetade med kända designers tox Brita Wassdahl.

Folkhögskolan på Gotland erbjöd både sommar och vinterkurser med inriktning på ull.

Länstyrelsen tog fram ett förslag till särskild yrkesinriktad utbildning.

Grundkurs i Hantverk i ullhantering.

Kristina Torsson flyttade in i gamla mejeriet Vamlingbo och skrev 1990 ett förslag till Centrum för ull, design och teknik på Gotland.

Idag 2018 finns tre aktiva spinnerier för ullfibrer på Gotland - I Fardhem, på Ihre och I Stenkyrka.

Hösten 2011 blev Ullgruppen kontaktade av Norrköpings museum inför att ABF skulle fylla 100 år 2012. den skulle handla om människors drömmar, lusten att lära och förverkliga sina drömmar och ideer.

Vi, Birgitta, Rose och Ulla, intervjuades av utställningsproducenten Sofia Dahlquist. Resultater av detta samtal blev att vi var med på ett hörn på en vandringsutställning på nio olika platser under jubileumsåret 2012.

**Nu lämnar vi valda delar med bilder och dokument till arkivet i Visby.
Det är 3 pärmar , en om bakgrundsarbetet och lite om det som hände
under 1990-talet och en pärm om utställningarna från Hemse till Borås
samt en pärm med vår ekonoml. Bifogar också en bunt med afficher.**

Hälsningar Ullgruppen på Gotland i maj 2018

genom Ulla Ragnavsson
ulla.ragnavsson@gmail.com
073 1813882